

2.1. Asinsliecību žanrs: Smirnas bīskapa svētā Polikarpa asinsliecība

Pirmo gadsimtu kristīgajā literatūrā līdzās apoloģētiska rakstura darbiem īpaši nozīmīgas ir liecības par Baznīcas un sabiedrības attiecībām kristiešu vajāšanu laikā. Viens no šādiem dokumentiem ir otrā gadsimta Romas impērijas Āzijas provinces Smirnas kristiešu kopienas, proti, Smirnas bīskapa vadītās vietējās baznīcas vēstule baznīcai Filomelijā⁵¹.

Grieķu valodā rakstītajai vēstulei⁵² ir laikmetam atbilstoša raksturīga struktūra, proti, sveicienam un svētības vārdiem prologā seko pamatprincipu izklāsts (MPol 1.1–4.1), tad vēstījums – šai gadījumā par bīskapa Polikarpa nāvi (MPol 5.1–18.3) – un visbeidzot noslēguma daļa (MPol 19.1–20.2). Epistolārā forma, kas kristīgās baznīcas sakrālajā literatūrā ieviesās līdz ar apustuļa Pāvila (Paula) un citu Jaunās Derības kanonisko vēstuļu autoru darbiem, saglabāja savu popularitāti arī nākamajos gadsimtos, kad līdztekus kanoniskajiem sakrālajiem tekstiem bīskapu vadītajās vietējās baznīcās tika lasīti gan kristīgo mācību apkopojumi, gan apoloģētiski, gan notikumus dokumentējoši kristīgo autoru darbi.

Kristīgos autorus, kuri dzīvoja īsi pēc Jaunās Derības sarakstīšanas laika, mēdz dēvēt par apustuliskajiem tēviem (apzīmējums ieviests 17. gs. beigās). Apustulisko tēvu vidū minams Romas Klēments, Antiohijas Ignācijs, Herma, Polikarps, Papijs, kā arī *Barnabas vēstules*, *Vēstules Diognētam*, *Klēmenta otrās vēstules* un *Didahes* autori. Apustulisko tēvu vidū mūsdienās min arī *Polikarpa asinsliecības* autoru, kura vārds diemžēl nav zināms.

Vēstulē aprakstītais svētais Polikarps bija Smirnas bīskaps. Jaunībā (107. g. pēc Kr.) viņš bija ticies ar Antiohijas bīskapu sv. Ignāciju (ap 35.–107. g. pēc Kr.), kas Smirnā ieradās karavīru uzraudzībā – viņu veda uz Romu saņemt

⁵¹ Āzija – Romas impērijas province Mazāzijas rietumu daļā, mūsdienu Turcijas teritorijā. Smirna – grieķu pilsētas senais nosaukums. Pēc grieķu un armēņu civiliedzīvotāju masveida slepkavībām un deportācijas (1922) pilsēta ieguva tās mūsdienu nosaukumu – Izmir. Filomelija – pilsēta Romas impērijas Frīģijas provincē Mazāzijas centrālajā daļā, mūsdienās – Akšehira Konjas provincē Turcijā.

⁵² Senākie *Polikarpa asinsliecības* noraksti ir saglabājušies no 10. gadsimta (Jeruzalemes un Parīzes kodekss), no 11. gadsimta (Vindobonas un Baroci kolekcijas kodekss) un 13. gadsimta (Maskavas kodekss). Īsu pārskatu par rokrakstiem un tulkojumiem latīņu, sīriešu, senslāvu un citās valodās sniedz P. Hartogs (sk. P. Hartog, *Polycarp and the New Testament: The Occasion, Rhetoric, Theme, and Unity of the Epistle to the Philipians and Its Allusions to New Testament Literature*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, 167–171).

piespriesto nāves sodu. Norakstos līdz mūsu dienām ir saglabājusies sv. Ignācija vēstule Polikarpam. No Polikarpa rakstītā ir saglabājusies viņa *Vēstule filipiešiem*, kuru Mazāzijas baznīcās lasīja vēl sv. Hieronima laikā (4.–5. gs.). No vēstules noprotams, ka daži Filipu kristieši bija žēlojušies par kādu prezbiteri Valentu, kas naudas dēļ esot rīkojies netaisnīgi. Filipieši arī lūdza Polikarpu atsūtīt viņiem Ignācija vēstules norakstu. Atbildot Polikarps norāda, ka nepieciešams atturēties no mantkārības, taču lūdz neizturēties pret prezbiteri un viņa sievu kā pret ienaidniekiem. Savai atbildei Polikarps pievienoja Ignācija vēstules norakstu, kas šādi saglabājas līdz mūsdienām.

Aizstāvot kristīgo ticību pret gnostiķu hairēzēm, Polikarps pievērsa kristīgajai mācībai daudzus Markiona un Valentīna sekotājus. Sirmā vecumā Polikarps devās uz Romu, kur tikās ar pāvestu Anīkētu (pāvesta amatā no 155. līdz 166. g.), lai pārrunātu Lieldienu svētku atšķirīgos svinēšanas laikus. Rietumos Kristus augšamcelšanās svētkus svinēja nedēļas pirmajā dienā pēc sabata, proti, svētdienā, bet Austrumos, kur ievēroja Jerusalemes jūdu kristiešu tradīciju, – pirmajā pavasara pilnmēnesī, 14. nīsanā, neatkarīgi no nedēļas dienas. Romā Polikarps baudīja Svēto Vakarēdienu kopā ar pāvestu, bet par kopēju Lieldienu svinēšanas laiku vienoties neizdevās. Atgriezies no ceļojuma, Polikarps mira mocekļa nāvē 167. g. 23. februārī imperatora Marka Aurēlija valdīšanas laika (161–180) kristiešu vajāšanās⁵³. Viņu nonāvēja astoņdesmit sešu gadu vecumā vai pat lielākos mūža gados, jo *Polikarpa asinsliecībā* minētie astoņdesmit seši kalpošanas gadi (MPol 9.3), iespējams, norāda nevis uz viņa dzimšanas, bet gan kristības sakramenta saņemšanas laiku. Nav zināms, vai Polikarps kristīts bērna vai – kā tolaik bieži notika – jaunekļa gados. Kristības sakramenta saņemšana jaunekļa gados nozīmētu, ka Polikarps nonāvēts aptuveni simt gadu vecumā.

Viens no sv. Polikarpa mācekļiem bija vēlākais Lionas bīskaps un asinsliecinieks sv. Eirēnejs jeb Irēnijs (ap 130.–200. g. pēc Kr.). Arī pats Eirēnejs apliecināja, ka jaunībā esot pazinis Polikarpu, dzirdējis viņu stāstam par draudzību ar Jāni. Eirēnejam šķita, ka runa ir par apustuļi Jāni⁵⁴, bet Polikarps, iespējams, bija stāstījis par prezbiteri Jāni, ko Polikarpa laikabiedrs Papijs skaidri šķir no apustuļa Jāņa⁵⁵.

⁵³ Sk. P. Brind'Amour "La date du martyre de Polycarpe (le 23 fév. 167)", *Analecta bollandiana* 98, 1980, 456–462. Tas saskan ar baznīcas vēsturnieka Cezarejas Eusebija apgalvojumu, ka Polikarps nonāvēts Marka Aurēlija valdīšanas septītajā gadā (*Hist. eccl.* IV.19). G. Florovska *Austrumu Baznīcas tēvos* (Jūrmala: Latvijas Kristīgā akadēmija, 2007, 27. lpp.) sniegtais Polikarpa nāves datējums (155. g. 23. februāris) atspoguļo grāmatas sarakstīšanas laikā (1931) valdošos priekšstatus. Pārskatu par argumentiem, kādi izvirzīti, datējot Polikarpa nāves gadu, sniedz P. Hartogs (sk. P. Hartog, *Polycarp and the New Testament: The Occasion, Rhetoric, Theme, and Unity of the Epistle to the Philippians and Its Allusions to New Testament Literature. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament, 2. Reihe 134*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, 24–32).

⁵⁴ Ireneus, *Adversus haereses*, III, 3,4.

⁵⁵ Cezarejas Eusebijs, *Historia Ecclesiastica*, III, 39,4.

Kādu laiku uzturējies Romā, ap 177. gadu Eirēnejs jau ir Lugdunā⁵⁶, Gallijā. Ar Lionas un tai netālās Vjennas *Asinsliecinieku vēstuli* viņu – tolaik prezbitēru (bet varbūt jau bīskapu) – sūtīja pie pāvesta Eleutera Romā⁵⁷. Atgriezies Lionā, viņš pārņēma vajāšanās nonāvētā Lionas bīskapa pienākumus. Zināms, ka nākamā pāvesta Viktora I laikā (189–198) Eirēnejs tāpat kā Polikarps centās viņu pārliecināt, ka nepieciešams saprast Mazāzijas kristiešus, kuri Lieldienas svin citā dienā nekā kristieši Rietumos. Taču, izplatoties jūdaizējošām tendencēm dažās kristiešu grupās, otrā gadsimta beigās Austrumu Baznīca pati atteicās no Lieldienu svinēšanas nīšana mēneša 14. dienā un sāka svinēt Lieldienas svētdienā tāpat kā Rietumu Baznīcā⁵⁸.

Par Eirēneja nāvi precīzu vēsturisku ziņu trūkst, bet jau kopš sv. Hieronima laikiem Baznīcas tradīcija viņu piemin kā vienu no asinslieciniekiem⁵⁹. Tieši Eirēnejs, jādoma, bija tas, kurš pārrakstīja no Smirnas saņemto aculiecinieku vēstījumu par savas dzimtās pilsētas bīskapa, sava skolotāja nāvi vajāšanu laikā (MPol 22.2).

Polikarpa asinsliecība ir pirmais kristīgais literatūras teksts, kas pilnībā veltīts kāda mocekļa nāves aprakstam, turklāt tas ir pirmais darbs, kurā lietots termins ‘[asins]liecinieks’ (gr. *martis* – ‘liecinieks’), runājot par kristietī, kas ar savu nāvi liecinājis par savu ticību. Vēstules stilu ir ietekmējuši gan Vecās Derības deuterokanoniskie teksti (2. un 4. makabiešu grāmata), kuros vēstīts par ebreju izvēli labāk mirt, bet neatteikties no savas pārliecības, gan evaņģēliji un Apustuļu darbi, kuru fragmenti tieši vai netieši ir citēti *Polikarpa asinsliecībā*.

Polikarpa asinsliecībai līdzīga ir rietumos dzīvojošo, proti, Lionas un Vjennas kristiešu rakstītā vēstule brāļiem un māsām austrumos – Āzijas un Frīģijas baznīcām. Šajā vēstulē, kuru Eirēnejs nogādāja pāvestam, ir aprakstītas vajāšanas Lionā un Vjennā, kur nonāvēja ļoti lielu skaitu kristiešu. Vēstules autors cenšas pierādīt, ka asinsliecinieka nāve līdzinās nāvei kaujas laukā, proti, mocekļi ir Dieva cīnītāji. Ienaidnieks ir ļaunais gars ar saviem pakalpiņiem. Kad ienaidniekam šķiet, ka tas ir guvis uzvaru, izrādās, ka uzvarētāji ir mocekļi, jo viņi ir sekojuši Kristus gan nāvē, gan uzvaras godā, ir kļuvuši par lieciniekiem, kas pelna uzticību. Šie priekšstati ietverti jau *Polikarpa asinsliecībā*, bet Lionas un Vjennas *Asinsliecinieku vēstulē* tie ir izvērsti, papildināti ar daudziem Svēto Rakstu citātiem. Kā norādīja Cezarejas Eusebijs, šajā vēstulē savijas vēsturisku notikumu apraksts ar centieniem modināt lasītājā cildenus garīgos centienus⁶⁰.

Abi šie teksti kļūva par paraugu vēlākajiem kristīgās literatūras darbiem, proti, grieķu tradīcijā rakstītajām asinsliecībām un latīņu ciešanu stāstiem, kuros

⁵⁶ Lugduna – mūsdienu Liona, Francija.

⁵⁷ Cezarejas Eusebijs, *Historia Ecclesiastica*, V, 3,4–4,2.

⁵⁸ *Ibid.*, V, 28.

⁵⁹ Hieronymus, *Comm. in Isaim Prophetam*, XVII, 64, 4–5.

⁶⁰ Eusebijs, *Hist. eccl.*, V, 1, 2.

iezīmējas divas paralēlas, bet atšķirīgas attīstības tendences. Grieķu tradīcijā ar nosaukumu ‘[asins]liecība’ (*martyrion*) lepojas vēstījums par Jūdejā pagānu ģimenē dzimušo un Romā nonāvēto izcilo apoloģētu Justīnu un viņa biedriem (ap 163.–167. gadu), par Ēģiptes kultūras galvaspilsētā Aleksandrijā dzīvu sadedzināto Apolloniju (ap 183.–185. gadu), par Pergamā notiesāto bīskapu Karpu, diakonu Papillu un Agatoniki (250. gadā), par trim māsām Saloniku pilsētā – Agapi, Hioni un Irēnu (304. gadā), par Katānijas diakonu Eupleju (304. gadā). Šie teksti gan seko senāko asinsliecību tradīcijai, tomēr tajos *Polikarpa asinsliecībā* ievērotais līdzsvars starp vēsturisko un apoloģētisko jau nosveras par labu apoloģijai, proti, līdzās tiesu materiāliem sastopam aizvien vairāk retorikas, ar kādu autors cenšas aizstāvēt kristīgo identitāti un polemizē ar citām reliģijām⁶¹.

Savukārt latīņu, galvenokārt, kristīgās Ziemeļāfrikas tradīcijā, sastopamajos ciešanu stāstos jeb pasijās (*passio*) aizvien lielāku lomu gūst citi motīvi. Senākajos darbos (ap 3. gs.), piem., *Perpētujas ciešanās*, *Mariāna un Jekaba ciešanās*, *Montāna un Lūcija ciešanās*, nozīmīga loma ir vīzijām, kurām autors vai redaktors piešķir autobiogrāfisku raksturu, proti, iekļauj darbā asinsliecinieku rakstīto vai stāstīto⁶². Šādu vīzijas aprakstu un atsauci uz Polikarpa pravietisko harizmu atrodam arī *Polikarpa asinsliecībā*.

Kā atsevišķs žanra paveids attīstījās t. s. tiesu akti (*acta martyrum*), kuros pierakstīti vai atstāstīti notikumi un diskusijas tiesas sēžu laikā. Kristiešiem paredzēto nāves sodu drīkstēja piespriest tikai provinces pārvaldītājs. Tiesa varēja būt publiska vai arī norisināties slēgtā lokā tiesneša priekšā. Dažkārt sodu piesprieda vienas sēdes laikā, bet nereti tiesas process norisinājās vairākās, dažkārt pat piecās sēdēs ar pārtraukumiem pāris dienu garumā, dodot iespēju apsūdzētajam izlemt par labu iespējai atteikties no savas pārliecības. Ja pēdējās tiesas sēdes laikā apsūdzētais joprojām sevi sauca par kristieti, tiesnesis nolasīja spriedumu, kas nekavējoties tika izpildīts. Arī šis žanra paveids grieķu un latīņu tradīcijā attīstījās dažādi. Latīņu autoru tekstos rūpīgi aprakstīts tiesas process un dialogi, turpretim grieķu tradīcijā aizvien lielāka loma bija redaktora komentāriem, piem., *Pionija tiesu aktos* (4.–5. gs.) tiesas procesam ir atvēlētas vien divas no divdesmit nodaļām. Par spīti šai tendencei tiesas aktos būtiska nozīme aizvien ir vēsturiskajiem elementiem, tiesu materiāliem – gan no tālaika arhīviem iegūtajiem, gan liecinieku atstāstītajiem. Arī *Polikarpa asinsliecībā* iekļauts apsūdzētā un tiesneša dialogi, ko bija dzirdējuši visi, kas pulcējās tiesas vietā.

Ar savu vēsturiskumu tiesu akti krasi atšķiras no cita literārā žanra – episka rakstura leģendām par mocekļiem, kurās prevalē fantāzijas elementi. Vēl citam

⁶¹ V. Saxer, “III. Atti, Passioni, Leggende”, in A. Di Berardino (Dir.), *Dizionario patristico e di antichità cristiane* (Casale Monferrato: Marietti, 1984), vol. II, 2140–2142.

⁶² Vēlākos darbus rakstījuši galvenokārt donātisti, aprakstot un savējo rindās ieskaitot gan tos asinslieciniekus, kas bija miruši lielo vajāšanu laikā (303.–305. gadā) pirms šķelšanās Ziemeļāfrikas baznīcā (311.–312. gadā), gan vēlākos donātistu baznīcas mocekļus, *ibid.*, 2142–2143.

žanram pieder pēc izklaidējošās literatūras parauga rakstītie romāni, kuros izmantoti leģendāri, dažreiz vēsturiski notikumi, bet kuru pamatuzdevums – tāpat kā vēsturiskajiem romāniem – nekad nav bijis sniegt notikumu precīzu atainojumu.

Uz leģendāra rakstura darbu fona īpaši izceļas *Polikarpa asinsliecība* – ne vien otrā gadsimta kristīgās literatūras paraugs, bet arī vērtīga vēstures liecība un Smirnas bīskapa nesalaužamās ticības piemineklis. Šis dokuments, kas sniedz ieskatu 2. gs. kristiešu dzīvē, liecina par kristiešu mīlestību pret Kristu, par drosmi, ar kādu viņi apliecināja savu ticību, par godbijīgo attieksmi pret svētajiem ticības apliecinātājiem. Būtiska ir *Polikarpa asinsliecības* nozīme, veicinot jauna literatūras žanra uzplaukumu un attīstību⁶³. Sekojot Smirnas baznīcas piemēram, arī Lionas un Vjennas kristieši sūtīja savu līdzīgi rakstīto ziņojumu par vajāšanām Gallijā uz Romu un tālāk uz Āzijas provinci un Frīģiju, no kurienes bija saņēmuši *Polikarpa asinsliecību*. Jādomā, ka šis attīstības pamatā ir *Polikarpa asinsliecībā* ietvertais lūgums iepazīstināt ar vēstuli arī tālienē dzīvojošos kristiešus (MPol 20.1). Arī mūs.

⁶³ Th. Baumeister, *Die Anfänge der Theologie des Martyriums*. Münstersche Beiträge zur Theologie 45. Münster: Aschendorff, 1980, 289–306.

Smirnas bīskapa svētā Polikarpa asinsliecība⁶⁴

(PROLOGS)

Dieva Baznīca,
kas mīt Smirnā

Dieva Baznīcai, kas mīt Filomēlijā,
un it visām svētās katoliskās Baznīcas draudzēm, kur vien tās būtu, –

lai vairojas žēlastība, miers un mīlestība uz Dievu Tēvu un mūsu Kungu Jēzu Kristu.

I. ¹Rakstām jums, brāļi, par mocekļiem un par svētīgo Polikarpu, kas ar savu mocekļa nāvi, it kā uzliekot zīmogu, lika mitēties vajāšanām. Gandrīz viss, kas vien norisinājās, notika, lai Kungs varētu mums no debesīm parādīt mocekļa nāvi, kas būtu saskaņā ar evaņģēlija paraugu.² Tāpat kā Kungs, arī Polikarps gaidīja, kad viņu nodos, un darīja to tādēļ, lai mēs rīkotos līdzīgi – domātu ne tikai par sevi vien, bet arī par tuvākajiem⁶⁵. Jo patiesai un nesatricināmai mīlestībai raksturīga vēlēšanās ne vien izglābties pašam, bet glābt arī visus brāļus.

II. ¹Svētīga un cildena ir mocekļa nāve, kura notiek saskaņā ar Dieva gribu. Dievam ir vara pār visu – tas mums jāapzinās ar dziļu godbijību. ²Kurš gan neapbrīno mocekļu cildenumu, pacietību un mīlestību pret Kungu! Pātagām plosīti – audiem kārtu kārtām atsedzoties līdz pat vēnām un artērijām – viņi visu pacieta tā, ka pat klātesošos pārņēma žēlums un skumjas. Izcilie Kristus mocekļi pacēlās tādā varonības pakāpē, ka viņu vidū nebija neviena, kurš kliegtu vai vaidētu. Mēs visi redzējam, ka mocību brīdī tie vairs neatradās miesā, bet drīzāk gan klausījās Kungā, kas, nostājies līdzās, ar viņiem sarunājās. ³Viņi nemitējās domāt par Kristus dāvāto žēlastību, ar nicinājumu raudzījās uz šīs pasaules mokām un par vienas stundas ciešanām iemantoja mūžīgo dzīvi. Pat uguns, ko mocītāji sakūra, tiem šķita vēsa, jo acis raudzījās izbēgt no mūžam neizdzēšamās uguns, bet ar sirds acīm viņi lūkojās labajā, kas sagatavots tiem, kuri iztur līdz galam. Viņi skatīja to, ko auss nav dzirdējusi, acs nav redzējusi un kas cilvēka sirdī nav nācis⁶⁶ – ko Kungs atklāja viņiem, kuri vairs nelidzinājās cilvēkiem, bet gan eņģeļiem. ⁴Līdzīgā veidā drausmīgās mokas izcieta arī tie, kuri bija notiesāti saplosīšanai zvēriem, kuri tika noguldīti uz asiem gliemežvākiem, sodīti visdažādākajos veidos. Lai piespiestu atsacīties no Kunga, viņus pakļāva nemitīgām mocībām.

III. ¹Daudz ko pret viņiem gudroja sātans, bet – patecība Dievam – neko neiespēja. Bailēs tos iedrošināja cildenais Germaniks ar savu izturību. Arī viņa cīņa ar zvēriem bija izcila. Kad prokonsuls centās to pārliecināt un lūdza apdomāt, vai nebūs žēl mirt tik jaunam, viņš zvēru ar varu uzvilka sev virsū, vēlēdamies drīzāk atstāt šo samaitāto un netaisnības pilno zemes dzīvi. ²To redzot, pārsteigts par cildenās kristīgo saimes dievbijību un mīlestību pret Dievu, pūlis sāka saukt: “Nost neticīgos! Atrast Polikarpu!”

⁶⁴ Tulkojuma pirmpublicējums: “Sv. Irēnijs. Smirnas bīskapa svētā Polikarpa asinsliecība”, *Ejiet un māciet* 7 (1994) 81–88. Kā vēstules autors pirmpublicējumā kļūdaini norādīts Polikarpa māceklis Lionas bīskaps Sv. Irēnijs (Eirēnejs), kas bija viens no Smirnas kristiešu sūtītās vēstules saņēmējiem un pārrakstītājiem. Šajā izdevumā tulkojums ir precizēts un papildināts.

⁶⁵ Filip 2,4.

⁶⁶ 1. kor 2,9; sal. Jes 64,4; 65,16.

IV. ¹Kāds vīrs vārdā Kvints – frīģietis, kas tikai nesen bija ieradies no Frīģijas –, ieraugot zvērus, pārbijās. Pats sevi un vēl dažus citus tas bija pārliecinājis labprātīgi pieteikties. Ļoti viņu lūdzis, prokonsuls to piespieda zvērēt un upurēt. Tādēļ, brāļi, mēs neslavējam tos, kas paši pieteicas, jo evaņģēlijs nemāca tā rīkoties.

V. ¹Taču, kad apbrīnojamais Polikarps to dzirdēja, viņš neizbijās, bet gan vēlējās palikt pilsētā. Vairākums tomēr viņu piespieda nepamanītam aiziet, un tas klusi pārcēlās uz lauku mājām netālu no pilsētas, kur apmetās kopā ar dažiem citiem. Dienām un naktīm viņš neko citu nedarīja, kā vien lūdzās par visiem un par Baznīcām visā pasaulē, kā bija to ieradis. ²Trīs dienas pirms apcietināšanas viņš lūdzoties redzēja vīziju – ugunī sadegam savu spilvenu – un pagriezies sacīja tiem, kas bija kopā ar viņu: “Man, dzīvam esot, jātiek sadedzinātam.”

VI. ¹Kad meklētāji nemitējās pēc viņa lūkoties, tas pārcēlās uz citām lauku mājām. Tiklīdz viņa vairs nebija, ieradās meklētāji. Polikarpu neatraduši, tie apcietināja divus vergu puīšus, no kuriem viens, ciešot mocības, atzinās. ²Palikt apslēptībā Polikarpam patiesībā nemaz nebija iespējams, jo nodeva viņu saimes ļaudis⁶⁷. Turklāt mirtiesnesis, ko sauca Hērods – tieši šo vārdu tas bija mantojis, steidzās Polikarpu ātrāk ievest stadionā, lai, kļuvis vienots ar Kristu, viņš piepildītu savu likteni, bet nodevēji saņemtu Jūdas sodu.

VII. ¹Tagad viņiem bija jauneklis – un tā piektdien ap pusdienlaiku gūstītāji zirgos un bruņoti jātnieki izgāja no pilsētas ar ierastajiem ieročiem kā pret laupītāju⁶⁸. Ierodoties pajumtē vēlu vakarā, tie atrada Polikarpu atpūšamies savā augšistabā. Kaut arī būtu varējis no turienes doties uz kādu citu apgabalu, viņš tomēr nevēlējās to darīt un sacīja: “Lai notiek Dieva griba.”⁶⁹ ²Izdzirdis vajātājus ierodamies, viņš nokāpa lejā un sāka ar tiem sarunāties. Redzot Polikarpu, visi brīnījās par viņa vecumu un stingro stāju un bija neizpratnē, vai tiešām tik ļoti bija jāsteidzas apcietināt tik vecu vīru. Nevilcinoties viņš pavēlēja klāt galdu un piedāvāt ēdienu un dzērienu, cik vien katrs vēlētos, bet pats lūdza stundu laika, lai varētu netraucēts lūgties. ³Saņēmis atļauju, viņš lūdzās, kājās stāvot, pilns Dieva žēlastības, nespējot ne mitēties, ne aplkust divas stundas, un izbrīnīja visus, kas vien viņu dzirdēja. Daudzi nožēloja, ka bija nākuši gūstīt Dievam tik patīkamu sirmgalvi.

VIII. ¹Kad viņš bija pieminējis visus kādreiz satiktos, lielos un mazos, ievērojamos un neievērojamos, kā arī visus katoliskās Baznīcas locekļus visā pasaulē un bija beidzis lūgties, pienāca laiks doties ceļā. Uzsēdinājuši uz ēzeļa, viņu aizveda uz pilsētu. Bija lielā sestdiena. ²Sagaidīja viņu mirtiesnesis Hērods ar savu tēvu Nikētu. Iesēdinājuši Polikarpu ratos un nosēdušies blakus, tie centās viņu pārliecināt, sakot: “Kas gan tur slikts pateikt “Cēzars ir Kungs”, upurēt vīraku un tamlīdzīgi, un izglābties?” Sākumā Polikarps neko neatbildēja, taču, kad tie neatlaidās, teica: “Nedarīšu, ko man iesakāt.” ³Kad neizdevās viņu pierunāt, tie piedraudēja un ar skubu izgrūda viņu no ratiem. Nokritis un nobrāzis zodu, viņš pat neatskatījās un, it kā nekas nebūtu noticis, labprāt devās uz stadionu, kurp tika vests. Troksnis stadionā bija tāds, ka neko nevarēja dzirdēt.

⁶⁷ Mt 10,36.

⁶⁸ Mt 26,55.

⁶⁹ Ap. d 21,14

IX. ¹Polikarpam ieejot stadionā, no debesīm atskanēja balss: “Esi stiprs un drosmīgs, Polikarp!”⁷⁰ Nevienš neredzēja, kas teica šos vārdus, bet mūsējie, kuri bija klāt, dzirdēja balsi. ²Kad Polikarpu beidzot pieveda pie prokonsula, valdīja liels troksnis, jo visi bija dzirdējuši, ka viņš ir apcietināts. Prokonsuls ievestajam jautāja, vai viņš ir Polikarps. Saņēmis apstiprinājumu, tas mēģināja viņu pārliecināt atsacīties no Kunga, teikdams: “Padomā par saviem gadiem”, un tamlīdzīgus vārdus, ko viņi parasti mēdz minēt: “Zvēri ķeizara Laimei!⁷¹ Maini domas un saki: “Nost bezdievīgos!” Dziļā nopietnībā Polikarps uzlūkoja stadionā sanākušo pūli – pagānus, kuri nepazīna likumu, – pamājot pacēla roku, smagi nopūtās, pacēla acis uz debesīm un sacīja: “Nost bezdievīgos!” ³Kad prokonsuls nepieņēma un pieprasīja: “Zvēri, tad es tevi atbrīvošu! Nolādi Kristu!” – Polikarps atbildēja: “Astoņdesmit sešus gadus es viņam kalpoju, nekad viņš pret mani nav bijis netaisns. Kā lai es zaimoju savu valdnieku, kas mani izglābis?”

X. ¹Kad prokonsuls tomēr neatlaidās un teica: “Zvēri cēzara Laimei!” – tas atbildēja: “Ja tu maldīgi uzskati, ka zvērēšu ķēniņa Laimei, kā tu pavēli, un izliecies, ka nezini, kas es esmu, tad klausies, ko atklāti apliecinu: es esmu kristietis. Ja turpretī gribi iepazīties ar kristīgo mācību, nosaki dienu un uzklausi!”

²“Pārliecinu tautu!”, atbildēja prokonsuls. “Domāju, ka esi cienīgs, lai runātu ar tevi,” sacīja Polikarps. “Jo pret Dieva ieceltajiem priekšniekiem mūs māca izturēties ar pienācīgu cieņu, ciktāl ar to nenodarām ļaunu sev. Taču neuzskatu, ka man būtu jāattaisnojas šo ļaunu priekšā, kuri to nav pelnījuši.”

XI. ¹“Man ir zvēri, kam tevi atdot, ja nemainīsi savu pārliecību,” sacīja prokonsuls. “Sauc!” atbildēja Polikarps. “Mēs nespējam mainīt labo pret ļauno, bet pārmaiņa no sliktākā uz taisnīgo ir laba.”²“Ja nicini zvērus,” nemitējās prokonsuls, “sagatavošu uguni, lai aprij tevi, ja nepārdomāsi.” “Tu biedē ar uguni, kas deg tikai brīdi un pēc neilga laika izdziest,” sacīja Polikarps. “Tu nepazīsti tuvojošās tiesas un mūžīgā soda uguni, kas gaida nekrietnos. Ko vēl kavēties? Dari, ko vēlies.”

XII. ¹Kamēr Polikarps runāja šo un daudz ko vēl citu, viņu pārņēma drosme un prieks, seju pildīja žēlastība. Dzirdot sacīto, viņš neizbijās un nesabruka, bet gan pārsteidza prokonsulu, kas, stadiona vidū izsūtījis vēstnesi, lika trīsreiz izsludināt: “Polikarps atzinās, ka ir kristietis.” ²Kad to paziņoja, viss pūlis – pagāni un Smirnā apmetušies jūdi – nevaldāmās dusmās skaļā balsi sāka saukt: “Lūk, Āzijas skolotājs, kristiešu tēvs, kurš iznīcina mūsu dievus, kurš daudzus māca, lai neupurē un lai nepielūdz!” To saucot, viņi kļiedza un prasīja Āzijas pārvaldniekam Filipam, lai Polikarpu atdod lauvām saplosīšanai. Taču viņš atbildēja, ka vairs nedrīkstot, jo esot jau svētku medības noslēdzis. ³Tad tiem šķita vislabākais vienprātīgi saukt, lai Polikarpu sadedzina dzīvu, jo bija jāpiepildās viņa skatītajai vīzijai, kad, redzot spilvenu degam, tas pagriezies pravietiski sacīja ticīgajiem, kas bija ar viņu: “Man, dzīvam esot, jātiek sadedzinātam.”

⁷⁰ Još 1,6.7.9; sal. Atk 31,6.7.23; Ps 26,14:30,25

⁷¹ Imperatori varēja pildīt priesteru pienākumus, kalpojot valsts dievībām. Arī viņus pašus varēja pasludināt par dievišķiem, turklāt viņi reprezentēja savus sargājošos garus – ģēņijus. Imperatora ģēņijs nebija šķirams no imperatora, kaut arī tas nebija pats imperators. Imperatora ģēņijiem tādēļ pienācās valsts nozīmes kults, kurā tika godinātas tādas personificētas un ar imperatora ģēņiju cieši saistītas idejas un ideāli kā Laime (*Fortuna*), Miers (*Pax*), Uzvara (*Victoria*) u. tml.

XIII. ¹Viss notika ātrāk, nekā iespējams izstāstīt. No darbnīcām un pirtīm pūlis tūdaļ sanesa malku un žagarus. Kā aizvien sevišķi izpalīdzīgi bija jūdi. ²Kad sārts bija sagatavots, Polikarps novilkā visus svārkus, noraisīja jostu un mēģināja noaut apavus, ko agrāk nekad nebija darijis, jo katrs ticīgais ikreiz steidzās pirmais pieskarties viņa ķermenim – savas svētīgās dzīves dēļ viņš bija apveltīts ar visu labo arī pirms savas mocekļa nāves. ³Nekavējoties Polikarpam aplika rīkus, kas bija paredzēti sārtam, taču, kad viņu grasījās pienaglot, tas sacīja: “Atstājiet mani tāpat! Kas devis spēku izturēt uguni, dos spēku to izturēt mierā arī bez drošības, ko sola jūsu naglas.”

XIV. ¹Tad viņu nevis pienagloja, bet gan sasēja. Salicis rokas aiz muguras un sasaistīts, kā dižs no liela ganāmpulka upurim izvēlēts auns, kas sagatavots par Dievam patīkamu dedzināmo upuri, viņš uzlūkoja debesis un sacīja: “Kungs, Visuvaldītājs Dievs un Tēvs, ko esam iepazinūši, pateicoties Jēzum Kristum, tavam mīļotajam un augsti teiktajam Bērnā, eņģeļu, varu, visa radītā un visu tavā priekšā dzīvojošo taisnīgo Dievs, ²es tevi slavēju, ka mani esi apbalvojis ar šo dienu un šo stundu, kad kopā ar mocekļu pulkiem varu dalīties Kristus⁷² biķerī, lai Svētā Gara neiznīcībā dvēsele un miesa augšāmceltos mūžīgajai dzīvei⁷³. Kaut es šodien tiktu uzņemts viņu vidū tava vaiga priekšā kā bagātīgs un tev patīkams upuris – kā esi iepriekš sagatavojis, atklājis un piepildījis tu, Dievs, kas nemelo, kas esi patiess. ³Tādēļ par visu tevi cildinu, augsti teicu un slavēju caur mūžīgo augsto priesteri debesis, tavu mīļoto Bērnū Jēzu Kristu. Caur viņu un ar viņu lai slava tev un Svētajam Garam tagad un nākamajā mūžībā. Āmen.”

XV. ¹Tiklīdz viņš bija izteicis “āmen” un beidzis lūgties, vīri, kuru uzdevums bija rūpēties par uguni, sārtu aizdedzināja. Uzšaujoties milzu liesmām, mēs – kam tas bija atvēlēts un kas tikām pasargāti, lai arī citiem pavēstītu notikušo, – redzējām brīnumu. ²Liesmas izveidoja istabu un apņēma mocekļa ķermeni it kā kuģa bura, ko piepūtis vējš. Uguns ietverts viņš līdzinājās nevis degošai miesai, bet gan maizei, ko cep, vai zeltam un sudrabam, ko kausē krāsni. Mēs sajūtām jauku smaržu, it kā dvesmotu vīraks vai citas dārgas smaržzāles.

XVI. ¹Vispēdīgi, redzot, ka liesmas nespēj ķermeni iznīcināt, varmākas pavēlēja cīņu bendem iet un ietriekt zobenu. Tiklīdz viņš to izdarīja, izlidoja dūja⁷⁴ un izplūda tik daudz asiņu, ka apdzēsa uguni. Pūlis bija pārsteigts, redzot, kāda atšķirība starp neticīgo un izredzēto, ²kuru skaitā minams arī apbrīnas cienīgais mocekļs Polikarps – mūsu laiku apustuliskais skolotājs un Smirnas katoliskās Baznīcas bīskaps, kas bija apveltīts pravieša dāvanām. Viss, ko vien viņš teicis, ir piepildījies un piepildisies.

XVII. ¹Taču, redzot Polikarpa cildeno mocekļa nāvi un no sākta gala nevainojamo dzīvi, redzot viņu ar nemirstības vainagu vainagotu aiznesam neapstridamo balvu, skaudīgais un ļaunais taisnīgo saimes ienaidnieks parūpējās, lai mums būtu liegts paņemt viņa nabaga

⁷² Citos manuskriptos — tava Kristus.

⁷³ Jņ 5,29.

⁷⁴ Burtiski: iznāca dūja. Salīdzinot dvēseli, kas atstāj miesu, ar balodi, autors izmantojis laikmetam raksturīgu poētisku izteiksmes veidu, kurā atbalsojas ieskati, kas pastāvējuši tālā senatnē. Ja runa būtu par brīnumu, tad notikumu būtu pieminējis Cezarejas Eusebijs. Varam arī domāt, ka pieļauta kļūda pārrakstot, tad būtu jālasa: ‘gar zobena spalva izplūda’.

ķermeni. Daudzi vēlējās to darīt un skart viņa svēto miesu, tādēļ ļaunais pamudināja Hēroda tēvu ²Nīkētu un Alkas brāli vērsties pie prokonsula un lūgt viņu neatdot Polikarpa ķermeni, lai, atstājuši krustā sisto, tie – kā viņš sacīja – nesāktu to pielūgt. To viņi teica jūdu kūdīti un skubināti (jo arī tie pamanīja, ka iesim izņemt viņu no sārta), nezinot, ka mēs nekad nespēsīm atstāt Kristu, kas nevainīgs cieta par grēciniekiem, lai izpestītu tos, kuri tiek izglābti visā pasaulē, un ka nekad nevarēsīm pielūgt kādu citu. ³Viņu – Dieva Dēlu – mēs pielūdzam, bet mocekļus – Kunga mācekļus un līdziniekus – mīlam, kā tas pieklājas, jo nepārspējama ir viņu pieķeršanās savam Kungam un Mācītājam. Kaut arī mēs piebiedrotos šo mācekļu saimei!

XVIII. ¹Redzot kareivīgumu, kāds modās jūdās, centurions – kā tiem ierasts – nolika viņu vidū un sadedzināja. ²Tā visbeidzot mēs savācām par dārgakmeņiem dārgākos un par zeltu vērtīgākos kaulus un novietojām, kur pienācās. ³Tur – ciktāl mums būs iespējams – Kungs mūs pulcinās, lai priekā un gavilēs mēs svinētu mocekļa dzimšanas dienu, lai pieminētu tos, kuri jau cīnījušies, un lai sagatavotos tie, kuriem cīņa vēl priekšā.

XIX. ¹Tiktāl par svētīgo Polikarpu, kurš kopā ar filadelfiešiem bija divpadsmitais, kas liecināja Smirnā. Viņu visi tik ļoti piemin, ka par viņu visur runā pat pagāni. Viņš bija ne vien izcils skolotājs, bet arī ievērojams moceklis. Ikviena vēlas līdzināties viņam mocekļa nāvē, kas notika pēc Kristus evaņģēlija parauga. ²Pacietīgi uzņemoties ciešanas, viņš uzveica netaisno prokonsulu un, saņēmis nemirstības vainagu, kopā ar apustuļiem un visiem taisnīgajiem gavilējot slavē Dievu Tēvu, Visuvaldītāju, un cildina Kungu Jēzu Kristu – mūsu dvēseles Pestītāju, ķermeņu Vadītāju un visas pasaules katoliskās Baznīcas Ganu.

XX. ¹Jūs gan lūdzāt, lai notikušo jums izklāsta sīkāk, taču ar mūsu brāļa Markiona starpniecību šobrīd darijām to zināmu galvenajos vilcienos. Šo ziņu saņēmuši, sūtiet vēstuli arī brāļiem, kuri dzīvo tālāk, lai arī viņi slavētu Kungu, kas veido izlasi no saviem kalpiem. ²Ar viņa vienpiedzimušā Bērna Jēzus Kristus starpniecību tam, kurš ar savu žēlastību un balvu var mūs visus ievest savā debesu valstībā, lai ir slava, gods, spēks un varenība mūžīgi. Sveiciniet visus svētos. Jūs sveicina tie, kas ir kopā ar mums, arī Eua rests, kurš rakstīja, un visa viņa saime.

XXI. ¹Svētīgais Polikarps liecināja mocekļa nāvē, sākoties ksantika mēnesim, mēneša otrajā dienā, nedēļu pirms marta kalendām, pulksten divos pēc pusdienas lielajā sestdienā⁷⁵. Apcietināja viņu Hērods virspriestera Tralles Filipa un prokonsula Statija Kvadranta laikā, mūžīgi valdot mūsu Kungam Jēzum Kristum. Viņam lai ir slava, gods, varenība un mūžīgs tronis no paaudzes paaudzē. Āmen.

PĀRRAKSTĪTĀJU PIEZĪMES

XXII. ¹Lai Dievs jūs uztur sveikus un veselus, brāļi, kas dzīvojat pēc evaņģēlija, saskaņā ar to, ko mācījis Jēzus Kristus. Viņam ar Tēvu un Svēto Garu lai ir slava, jo atpestīti svētie

⁷⁵ Ar 'lielo sestdienu', ļoti iespējams, jāsaprot (pretstatot jūdu svinētajam sabbatam) kristiešu svinamā diena, svētdiena, kas 167. gadā iekrita 23. februārī. Par izteicienu 'mazā sestdiena' un 'lielā sestdiena' sk. Epif. *De fide*, 24. Iespējams arī cits Polikarpa nāves datums: 166. gadā 23. februāris, kas iekrita sestdienā.

izredzētie, kā ar savu mocekļa nāvi apliecinājis svētīgais Polikarps. Kaut arī mēs, ejot viņa pēdās, nonāktu Jēzus Kristus valstībā!

²No Polikarpa mācekļa Eirēneja pārrakstīja Gajs, kas dzīvoja tai pašā pilsētā. Es, Sōkrats, Korintā norakstīju Gaja rakstīto. Žēlastība lai ir ar visiem!

³Savukārt es, Pionijs, saskaņā ar atklāsmi, ko man dāvāja svētīgais Polikarps un ko aprakstīšu turpmāk, uzmeklējis un savācis laika zoba jau gandrīz saēstos rokraksta gabalus, senāk rakstīto pārrakstīju, lai Kungs Jēzus Kristus arī mani piepulcinātu saviem izredzētajiem savā debesu valstībā. Viņam ar Tēvu un Svēto Garu lai ir slava mūžīgi mūžam. Āmen.

PĀRRAKSTĪTĀJU PIEZĪMES (otrs variants)⁷⁶

XXII. ¹Lai Dievs jūs uztur sveikus un veselus, brāļi, kas dzīvojat pēc evaņģēlija, saskaņā ar to, ko mācījis Jēzus Kristus. Viņam ar Tēvu un Svēto Garu lai ir slava, jo atpestīti svētie izredzētie, kā ar savu mocekļa nāvi apliecinājis svētīgais Polikarps. Kaut arī mēs, ejot viņa pēdās, nonāktu Jēzus Kristus valstībā!

²Gajs, kas dzīvoja tai pašā pilsētā, pārrakstīja to, ko bija rakstījis svētā Polikarpa mācekļi Eirēnejs, ³kas, bīskapam Polikarpam liecinot, bija Romā. Viņš mācīja daudzus. Saglabājušies daudzi no viņa lieliskajiem un pareizajiem rakstiem, kuros viņš piemin Polikarpu – ka bijis tā skolnieks. Ikkatru hairēzi viņš pierādīja aplamu. Viņš nodeva tālāk Baznīcas katoliskos likumus, ko no svētā bija saņēmis. ⁴Viņš arī stāsta, ka, svētajam Polikarpam satiekot Markionu, kura mācībai seko tā dēvētie markionieši, Markions teicis: “Atzīsti mūs, Polikarp!” – bet Polikarps viņam atbildējis: “Atzīstu jau atzīstu tevi – sātana pirmdzimto.” ⁵Eirēneja rakstos ir saglabāties arī, ka dienā un stundā, kad Smirnā liecināja Polikarps, viņš, būdams Romas pilsētā, dzirdējis kā tauri atskanam balsi: “Polikarps ir liecinājis!”

⁶No Eirēneja rakstiem iepriekš minēto pārrakstīja Gajs, un no Gaja norakstītā – Isokrāts Korintā.

⁷Savukārt es, Pionijs, saskaņā ar atklāsmi, ko man dāvāja svētīgais Polikarps, uzmeklējis un savācis laika zoba jau gandrīz saēstos rokraksta gabalus, Isokrata norakstīto pārrakstīju, lai Kungs Jēzus Kristus arī mani piepulcinātu saviem izredzētajiem savā debesu valstībā. Viņam ar Tēvu un Svēto Garu lai ir slava mūžīgi mūžam. Āmen.

⁷⁶ *Codex Mosquensis* 390 (Maskavas Vēstures muzejs: cod. n. 390, fol. 96–99a).